

Dagens frågor

Tillämpad Bresjnevdoktrin

Det har gått rykten att Sovjetunionens beslut att besätta Afganistan fattats av Politbyrån i Moskva mot hr Bresjnev, som blivit överröstad. Om så är fallet får man nog veta det så småningom. Tills vidare kan dock den segerande majoriteten känna sig lugn. Den har handlat helt enligt Bresjnevdoktrinen principer.

Denna doktrin tillskapades i samband med att Sovjettrupper tillsammans med symboliska styrkor från andra Warszawapaktländer besatte Tjeckoslovakien 1968. Den innebär att militära ingripanden är tillåtna från ett socialistiskt (läs: kommunistiskt) land mot ett annat, om socialismen (läs: det kommunistiska partiet) i det senare landet hotas av inre eller yttre fiender, och vidare om hela det socialistiska blocket hotas. Tjeckoslovakien var ett skolexempel på båda delarna. Kommunistpartiet utvecklades i viss självständig nationell riktning; tendensen höll på att spridas till Polen och andra länder. "Inre fiender" var alltså på gång och hela kommunistblocket kunde försvagas. Men Sovjetunionen ingrep inte officiellt som stat. Det ledande partiet inom blocket bevärdade fram militär hjälp till de sanna, Moskvatrogna kommunisterna i Prag. Stridsvagnarna gick över gränsen.

När Sovjetunionen för att stärka den eftersträfvade kontrollen över Persiska vikens olja gick in i Afganistan, var detta en rent imperialistisk erövring i gammal kolonialväldesanda. För att nödortfärdigt kamouflera detta, tillskapades en situation, lämpad för Bresjnevdoktrinen. En president avsattes för att bereda plats åt en mer kommunistisk efterträdare, men denne uppträdde olämpligt: han visade sig märkligt nog också vara nationalist och ville inte kalla på sovjetisk

"hjälp". Han, och för säkerhets skull också hans familj, har alltså mördats. En annan efterträdare, presidenten Babrak Karmal, som hållits på is i Prag av alla ställen, flögs in till Afganistan. Dit inkallade han omedelbart ledarpartiets hjälp. Detta hade visserligen varit så förutseende, att hjälpen i form av fyra sovjetryska divisioner gått över gränsen redan tre dagar tidigare, men denna lilla kronologiska inadvartens blir snart glömd.

Afganistan är nu härtagat land. Sovjetunionen kommer att behålla det, även om nedkämpningen av "rebeller", alltså nationalister, blir besvärlig. Det har sagts att Afganistan kan bli Sovjetunionens Vietnam. Det är knappast troligt. Amerikanerna slogs i Vietnam inför öppen ridå. Världspressen och all internationell socialism hade obegränsade tillfällen att följa dem, kritisera dem, döma ut dem. Sovjetunionen kommer snarast möjligt att stänga sitt nyförvärvade land och konsolidera sin ställning där.

Inför den utvecklingen är Säkerhetsrådet maktlöst, ty Sovjetunionen har sin vetorätt. FN:s generalsekreterare, nyss återvänd från sitt fiasko i Iran och enligt uppgift "skakad", har snart förlorat den prestige han haft kvar. President Carter förklarade upprörd vid årsskiftet, att hans åsikter om ryssarna mycket drastiskt ändrats "under sista veckan, mer än under de gångna 2 1/2 åren". Hur naiv får en amerikansk president vara?

En klart uttalad amerikansk varning för enad med militärt engagemang i åtminstone Pakistan skulle förmodligen verka återhållande. Visserligen kommer skallet mot det imperialistiska USA åter att bryta ut. I Sverige hörde vi i TV hur fru Thorsson(s) lät sin kritik av Sovjetunionen åtföljas av en snabb sidoblick på den amerikanska senaten, som inte ratificerat SALT-2; som om dessa

saker hade något som helst med varandra att göra.

Moskva försöker nu leda över uppmärksamheten åt annat håll genom att i Pravda angripa Norge för påstådda militära rörelser i Finnmark! Egentligen har Pravda därmed gjort oss svenskar en tjänst. Vi blir uppmärksamgjorda på att den fortsatta utvecklingen kanske ligger nära oss. I vart fall borde vi nu ett tag få slippa höra om fortsatt svensk nedrustning avsedd att ge andra länder ett efterföljansvärt exempel.

De falska elevföreträdarna

Två organisationer – Sveriges elevers centralorganisation (SECO) och Elevförbundet – gör anspråk på att företräda Sveriges elever. Den som följt den skolpolitiska debatten kan inte ha undgått att förvåna sig över dessa organisationers allt mer extrema ställningstaganden under senare år.

Ett exempel är betygsfrågan, där båda elevfacken intagit en allt mer oförsonlig attityd mot bibehållande av betyg i någon form. Detta trots att flera undersökningar gjorts som visar att ca 80 % av eleverna vill ha kvar någon form av betyg. Men sådana små detaljer bekymrar inte dessa tonårspampar. Man kör bryskt över denna stora elevopinion med argument som:

– De som vill ha kvar betygen i skolan är reaktionära element, som är ett hot mot demokratin i skolan (citat från en SECO-ordförande).

Med vilken rätt säger man sig företräda Sveriges elever? SECO påstår sig ha mellan 45 000–30 000 medlemmar. Uppgiften varierar med vem man frågar. En mera realistisk siffra borde vara omkring 3 000 medlemmar enligt en gammal SECO-ombudsman. För några år sedan redovisade SECO

55 000 medlemmar. Vad har hänt med SECO? Och hur många medlemmar har de egentligen?

För att svara på den frågan får man titta på hur man tidigare blev medlem i SECO. Fram till 1976 ordnade man det mycket bekvämt för sig. Det räckte med att man antecknade sitt namn och sin adress på ett papper, så blev man sk listmedlem upp till fyra år. Man behövde inte redovisa några medlemsavgifter.

I och med att medlemsavgifter infördes 1976 kom SECO-ledningen i ett prekärt läge. Det är nämligen mycket lönsamt med många medlemmar när man skall ansöka om bidrag och man kunde ju se fram emot en avtrappning av antalet listmedlemmar under slutet av 70-talet. Om siffran 3 000 betalande medlemmar stämmer så har man fått god utdelning per medlem. För verksamhetsåret 78–79 fick SECO nämligen 350 000 kr från Statens Ungdomsråd och under de senaste tre åren har man fått 270 000 kr i projektbidrag samt betydande anslag från skolöverstyrelsen för information om SIA-skolan, sex och samlevnad m.m. SECO:s tidning Elevfront fick 1978/79 också stöd från Kulturrådet med 80 000 kr.

I likhet med SECO har Elevförbundet under senare år fått omfattande bidrag för sin verksamhet. 1978/79 fick man 369 000 kr av Statens Ungdomsråd och har i projektbidrag fått ännu större belopp än SECO; hela 475 000 kronor sedan 1977. När det gäller Elevförbundets tidning Elevforum, säger den ansvarige på förbundskansliet att tidningen distribueras till alla medlemmar direkt i brevlådan via posten. Men på posten säger man att man bara brukar distribuera ca 5 000 ex av tidningen och som mest har man sänt ut 6 400 ex. Detta skulle innebära

att bara var sjunde medlem skulle få tidningen. Samtidigt skall man komma ihåg att bibliotek och skolor får tidningen samt att en hel del av de tidningar som levereras via posten går till folk som inte är medlemmar utan bara prenumererar på tidningen.

När man synar elevrörelsen närmare i sömmarna får man en sorglig bild av två organisationer som styrs mindre och mindre av elevernas intressen och mer och mer av sina egna.

Två organisationer med allt färre medlemmar som strävar efter att ensamma få representera *alla* Sveriges elever.

Två organisationer som svikit eleverna och bluffat samhället.

Exemplets makt

Den centerpartistiske riksdagsmannen Gösta Andersson från Nybro aktualiserade i ett anförande i januari i år politikernas förmåner. Han hävdade att de folkvalda borde frysa höjningarna av alla arvoden och löner till sig själva under minst en treårsperiod – detta för att visa att man verkligen menade allvar med kampen mot prisstegringarna. En viktig förutsättning för att kunna engagera svenska folket i motståndet mot inflationen – den bör, som det heter, "hatas" – skulle alltså vara att politikerna själva föregick med gott exempel.

Därmed sätter Gösta Andersson fingret på ett betydelsefullt problem, allmänhetens växande misstro mot politikerna. Kritiken mot pampväldet, kanske främst illustrerad av de bisarra interiörerna i Transportarbetareförbundet, har i många avseenden gjort nytta. Missförhållanden som verkligen behövt komma i dagen har påtalats. Faran med en sådan debatt är bara att man slänger ut barnet med badvattnet. De flesta riksdags-

männen måste ju ändå anses vara hedervärda personer, som knappast saknar idealitet och osjälviskhet.

Gösta Anderssons förslag är sympatiskt, men otillräckligt. Vill man undvika att det bara blir en välmenande men tom gest krävs betydligt mer.

I många kommuner har politikerna på senare tid kraftigt höjt sina arvoden. I någon mån kan det försvaras – det är åtminstone på litet sikt dålig samhällsekonomi att underbetala de styrande. Betydande påslag då behovet av återhållsamhet på utgiftssidan är större än någonsin ter sig dock lätt utmanande. Skulle politikerna undvika förbättringar av sina egna förmåner under några år blev allmänhetens reaktion förmodligen positiv. Men restriktiviteten bör i så fall även omfatta politikernas organisationer. Också det statliga och kommunala partistödet bör behållas på nuvarande nivå. I åtskilliga kommuner har det väckt pinsam uppmärksamhet, att de förtroendevalda rundhänt tillgodosett det egna partiets ekonomiska behov med hjälp av skattebetalarnas pengar, samtidigt som nedskärningar av anslagen fått göras på många andra samhällsfält.

Det väsentliga är dock att politikerna föregår med gott exempel på skattepolitikens område. En eventuell demonstration mot prisstegringarna, som oförändrade löner för riksdagsmännen skulle innebära, framstår snarast som naiv om politikerna på samma gång rakar åt sig en ännu större andel av medborgarnas inkomster. Det är här riksdagsmän och kommunalmän verkligen kan göra en insats mot prisökningarna – genom att föra en politik som leder till måttligare totalt skattetryck och rimligare marginalskatter.

Politikerna bestämmer över sina egna

löner men också över vad som blir kvar efter skatt av andras. Det sista är viktigare än det första – både för inflationskampen, för medborgarnas köpkraftsförbättring och för den makt som det goda exemplet ger.

Få barn

Enligt Statistiska centralbyråns preliminära siffror ökade antalet invånare i landet i fjol med 19 000 och uppgår därmed till 8 304 000. Det är 2 000 fler än 1978. Ändå är det alldeles för litet, även om det i och för sig är bra att 1978 års födelseunderskott förbytts i en uppgång på 5 000. Den är dock så obetydlig att det inte går att dra slutsatsen att trenden definitivt skulle ha vänt.

Det är anmärkningsvärt att Sveriges befolkning skulle ha minskat om vi inte haft en invandring på 37 000. 23 000 emigrerade, varför överskottet uppgår till 14 000. Tillströmningen från andra länder är alltså en värdefull faktor för folkhushållet.

Samtidigt som befolkningstillväxten alltså är påfallande långsam förskjuts invånarstrukturen i oförmånlig riktning. Allt fler medborgare blir pensionärer och yrkesarbetar inte. Färre och färre får dra försorg om fler och fler. Det kommer att ställa ännu hårdare krav på näringslivet och de makthavandes politik. Tillväxttakten i ekonomin måste på alla sätt stimuleras. Den som anser att nolltillväxt skulle vara någonting att stå efter är moraliskt förpliktad att också ange vilka som bör få det sämre och varför – för det är vad det handlar om. Eller förklara hur man skall bära sig åt för att kunna hålla de löften om standardförbättringar som getts till barnfamiljer, gamla och sjuka.

För statsmakterna är det ett allvarligt mento att så få barn föds. I flera avseenden har samhället otvivelaktigt blivit barnfientligare. Ju fler kvinnor som inträder på arbetsmarknaden – en utveckling som det inte finns någonting att invända mot – desto större blir svårigheterna att garantera god omsorg åt alla barn och en god barnomsorg för alla. Det är lätt att kräva fler daghem snabbt, men vad kostar det? Samhällets subventionering av daghemskostnaderna är redan nu av väldiga dimensioner. Andra och billigare barnomsorgsalternativ är nödvändiga. Därtill krävs bra alternativ för olika barn. Det gäller ju att slå vakt om barnen och om de enskilda familjernas valfrihet. Alla är inte stöpta i samma form. Vad som är bra för ett barn kan vara direkt skadligt för ett annat.

Uppenbart är att det finns bristande vilja att skaffa fler barn än två. Lika uppenbart är att detta till en del förklaras av de ekonomiska problem som flerbarnsfamiljerna möter. Ändå är motståndet på många håll stort mot vårdnadsersättning till familjer som sköter sina egna avkommor. Och varför skall det vara så svårt att införa avdragsrätt för styrkta barn tillsynskostnader upp till en viss gräns? Är det i själva verket en dold negativism mot familjebildning inklusive egen vård av barnen som är en av förklaringarna?

Till sist blir det en värderingsfråga för den enskilda familjen. Vad är mest berikande, materiella prylar i överflöd eller den gemenskap och stimulans som barn ger – notabene om de sköts och får den tillgivenhet och omsorg de har rätt att begära?